

РОЛЯ НА МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА В ПСИХОПРОФИЛАКТИКАТА НА СТОМИРАНИ БОЛНИ

Цветелина Димитрова, Цветомира Попова, Силвия Димитрова

Институция: Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” – гр. Варна;
Факултет „Обществено здравеопазване”; Катедра „Здравни грижи”

Адрес за кореспонденция: гр. Варна, ул. Марин Дринов 55; пощ.код: 9002; E-mail: tsveti_D_153@hotmail.com

Въвеждаща в проблема информация: При операции на гастроинтестиналния тракт, в някои от случаите, е необходимо извеждането на изкуствен отвор на повърхността на тялото нар. стома. Това може да доведе до различни физиологични, психологични и социално-свързани тревоги у пациентите и близките му.

Цел на разработката: Да се оцени ролята на медицинската сестра в провеждането на психопрофилактика на болни със стоми.

Материал и методи: Документален метод – анализ на литературни източници, нормативни документи. Социологически метод – пряка анонимна анкета, проведена сред студенти от специалност „Медицинска сестра“ във II и III курс (78) и хоспитализирани в Хирургично отделение на МБАЛ „Св. Марина“ гр. Варна (46).

Резултати и обсъждане: Анализът на достъпната литература потвърждава наличието на различни психосоциални проблеми при стомирани болни, особено в емоционалната, социалната и сексуалната сфери. Времето за възстановяване след оперативна интервенция е значимо за пациента и неговите близки. Голяма част от анкетираните студенти се чувстват подготвени да предоставят нужната подкрепа (64%) и да проведат здравно обучение с пациентите и техните близки (43%). Болшинството от пациентите се нуждаят от подкрепа и помощ (75%). Правилната комуникация с пациента ще доведе до по-добри резултати в справянето му със стреса след операцията, безпокойството и смущението от стомата.

Изводи и препоръки: Медицинската сестра, със своите умения, е необходимо да подпомага пациента да възприеме възникналото състояние, да го увери, че той ще бъде напълно самостоятелен в своите ежедневни дейности, да му покаже, че сам ще може да се справя и да го обучи. Тя трябва да спечели доверието на пациента, което ще ѝ помогне да бъде добър професионалист в работата си.

Ключови думи: медицинска сестра, психопрофилактика, стома

NURSE'S ROLE IN THE PSYCHOLOGICAL HELP OF PATIENTS WITH STOMA

Authors: Tsvetelina Dimitrova, Tsvetomira Popova, Silvia Dimitrova, md

Institution: Medical University "Prof. Dr. Paraskev Stoyanov" Varna, Faculty of Public Health, Department of Health Care.

Introduction: It is necessary in some cases of operations of the gastrointestinal tract to be made an artificial opening of the body surface called stoma. This can lead to various physiological, psychological and socio-related concerns among patients and their relatives.

Purpose: To evaluate the role of the nurse in the psychological help of patients with stoma.

Materials and Methods: Documentary method - analysis of literature, legal documents. Sociological method - direct anonymous survey was conducted among students in specialty "Nurse" in II-nd and III-rd course (78) and hospitalized patients in the Surgical Department of the University Hospital "St. Marina" in Varna (46).

Results: The analysis of the available literature confirms the existence of various psychosocial problems among patients with stoma, especially in the emotional, social and sexual spheres. The recovery time after surgery is significant for the patient and his relatives. Majority of students feel prepared to provide the necessary support (64%) and to conduct a health education to patients and their relatives (43%). Majority of patients feel need of support and assistance (75%). Proper communication with the patients will lead to better results in coping with stress after their operation, reducing their anxiety and confusion of the stoma.

Conclusions and Recommendations: It is necessary for the nurse, with her skills, to assist the patients to properly understand their condition, to assure them that they will be completely independent in their daily activities and to take part in their training. She needs to gain the trust of the patient which will help her to be a good specialist in her profession.

Keywords: nurse, psychological help, stoma

Увод

При операции на гастроинтестиналния тракт и отделителната система, в някои от случаите, е необходимо извеждането на изкуствен отвор на повърхността на тялото наречен стома. Причините за това могат да бъдат оперативно лечение по повод карциноми с различна локализация, травми, вродени заболявания, фистули, илеус, последици от облъчване и други. В зависимост от хирургическата процедура и самото заболяване, стомата може да бъде временна или постоянна. Стресът и страхът от заболяването и самата операция могат да доведат до различни физиологични, психологични и социално-свързани тревоги у пациентите и близките му. Психологичните последици при формирането на стома включват сексуални проблеми, намалено социално функциониране, повишени нива на депресивни симптоми, емоционални смущения в следствие нарушението на външния вид и други (6).

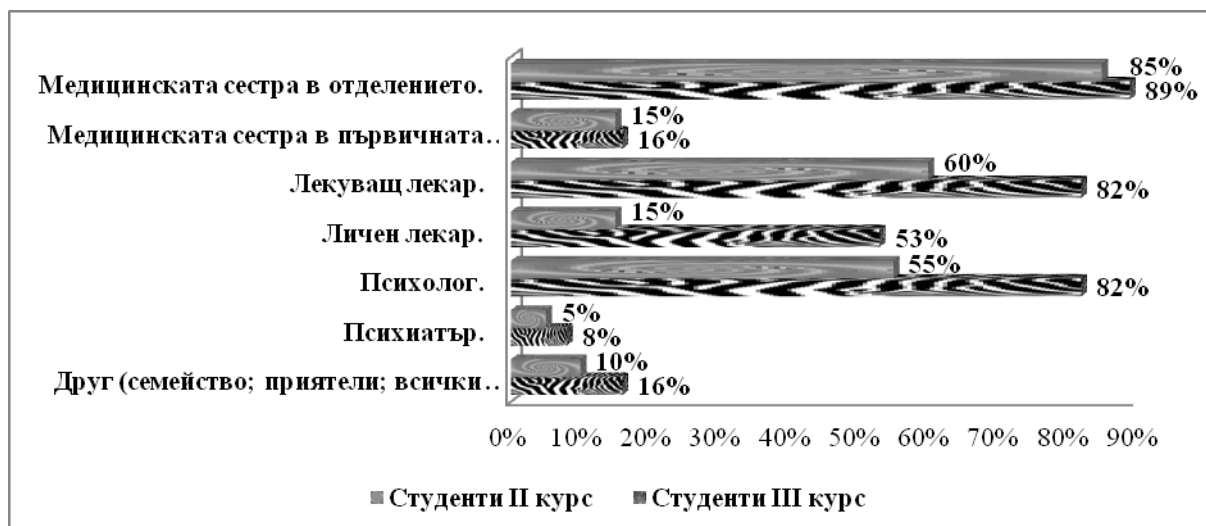
Материали и методи

- Документален метод – анализ на литературни източници, нормативни документи.
- Социологически метод – пряка анонимна анкета, проведена сред студенти от специалност „Медицинска сестра“ във II и III курс (78) и хоспитализирани в Хирургично отделение на МБАЛ „Св. Марина“ гр. Варна (46). Изследването е проведено през периода юни-август 2013 г.

Резултати и обсъждане

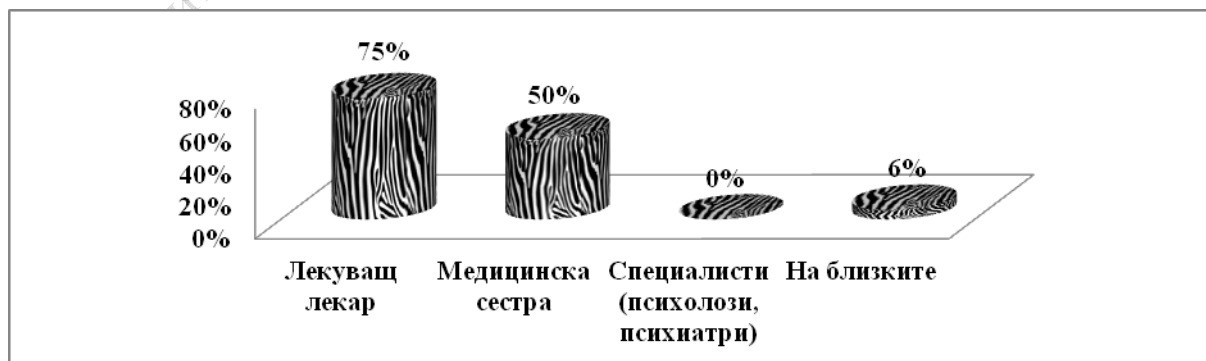
Психопрофилактиката включва система от мероприятия, насочени към предотвратяване на психични заболявания. Друго понятие в психологията е психохигиената. Това е наука, разработваща теоретично и практически проблемите за осигуряване на правилното психично развитие, за запазването, укрепването и поддържането на психичното здраве. Основната ѝ цел е да повиши устойчивостта и съпротивляемостта на психиката спрямо вредните влияния на външната и телесната среда. Тези две понятие са тясно свързани и тяхното разграничаване е само условно. Всички психохигиенни дейности са по същество психопрофилактични (4).

Нуждата от психопрофилактика на пациентите със стоми изказват почти всички анкетираните студенти (85% от втори курс и 100% от трети курс). Според три четвърти от анкетираните студенти във втори (75%) и малко повече от тези в трети курс (84%), медицинските сестри участват в психопрофилактиката на стомираните болни. Като основни субекти в предоставянето на психологическа помощ и подкрепа, респондентите посочват: медицинската сестра в отделението (87%), лекуващия лекар (71%) и психолог (68,5%). (Фиг. 1.)

Фиг. 1. Мнение на студентите относно субектите за предоставяне на психологическа помощ и подкрепа на болните със стоми.

За да съхраним психичното си здраве, специалистите съветват да споделяме своите емоции, а не да ги крием в себе си. Пациентът трябва да открие доверен човек в лицето на медицинската сестра, за да бъде склонен да сподели своите тревоги и страхове. Да признаеш нуждата от помощ не е признак на слабост, а на любов към себе си. Медицинската сестра трябва да подходи с разбиране, приемане на страховете и тревогите на пациента, в никакъв случай не трябва да го подценява и да подминава с лека ръка оплакванията. Попитахме пациентите на кого имат повече доверие, за да споделят тревогите си. Голяма част от анкетираните пациенти имат повече доверие на лекуващият ги лекар (75%), докато половината - на медицинската сестра, която се грижи за тях (50%). Един респондент е посочил в свободен текст, че има доверие на професионализма на лекарите и медицинските сестри. (Фиг. 2)

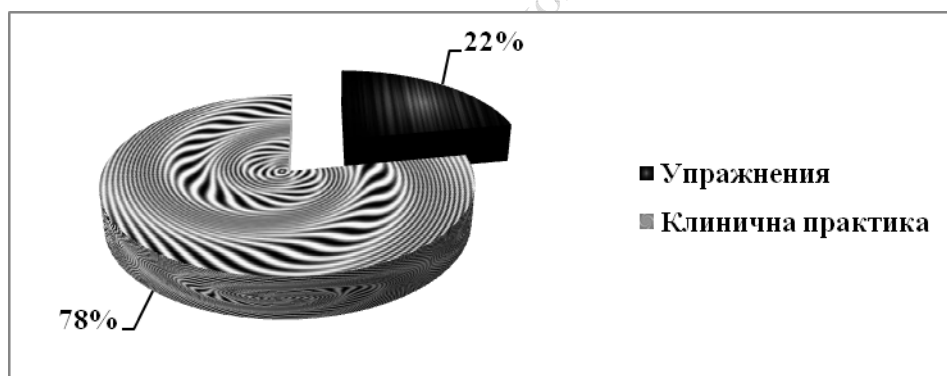

Фиг. 2. Мнение на пациентите относно въпроса на кого имат повече доверие за споделяне на тревоги и притеснения.

Пълноценен психологичен контакт между болния и лекаря с неговия екип, осигуряващ успех и ефективност на лечението, е възможен, ако болния има пълно доверие в тези, които го лекуват, ако те взаимно се уважават. Всеки медицински специалист е длъжен с всяка своя дума, с всеки свой жест, с всяко свое действие да издава безкористното си желание да облекчи страданията на пациента и да го доведе до оздравяване (2,4).

Днес все повече се налага схващането, че сестринството е не само изпълнение на манипулации и дейности по предписание на лекаря, а една широко хуманна професия, свързана с оказване на самостоятелни грижи за човека - болен или здрав, за запазване или възстановяване на неговото здраве (5). Медицинската сестра е в пряк контакт с пациента значително повече, отколкото лекаря. Правилната комуникация с пациента ще доведе до по-добри резултати в справянето му със стреса след операцията, безпокойството и смущението от стомата. Медицинската сестра трябва да е запозната добре с психологията на болния човек. Психичните явления, които съпътстват болестта, зависят както от характера и тежестта на самата болест, така и от особеностите на личността на болния човек. Затова тя трябва да има индивидуален подход спрямо всеки пациент, като се съобразява с нивото му на интелигентност, темперамент, половите и възрастовите особености. Особено важно е медицинската сестра да е отделила необходимото време да опознае и самия човек, а не само историята на заболяването му. Едно от най-важните професионални качества на медицинската сестра е способността за общуване и взаимодействие с пациента, с неговите личностни и болестни особености (1).

Умението за работа с пациентите, определяне на неговите потребности и осигуряване на комфортното му пребиваване в болничното отделение голяма част от анкетиранияте студенти отдават на часовете клинична практика, включени в обучението (78%). (Фиг. 3)

Фиг. 3. Възможност за изграждане на умения за работа с пациентите в практическото обучение на студентите

Студентите, участвали в анкетното проучване убедено считат, че информираният пациент се явява важен елемент във висококачественото медицинско обслужване. Това изисква активно включване на медицинската сестра в процеса на разрешаване на проблемите на лекувана личност, тъй като голяма част от пациентите не са адаптирани към измененията в тяхното здравословно състояние, а отношението им към собственото здраве може да се охарактеризира като чисто емоционално.

Психологията на болния човек е изградена от редица основни преживявания: отношение към своята собствена болест, опасения и страхове от неблагоприятен изход и усложнения, вяра в оздравяването и във възможностите на медицинските лица, които се грижат за него (4).

На зададеният въпрос кое ги притеснява повече, 38% от пациентите посочиха отговор "Ще мога ли да се върна към стария си начин на живот?", а малко повече от половината (56%) - "Ще успея ли да се възстановя напълно след операцията?"

Ролята на медицинската сестра според студентите се изразява в това, тя да вдъхне увереност на пациента в благоприятния изход, да го обучи как да се грижи за стомата и да му обясни, че трябва да я приема като част от себе си, да му осигурява подкрепа и помощ в адаптацията към нормален начин на живот, въпреки състоянието му.

Голяма част от анкетиранияте студенти се чувстват подготвени да предоставят нужната подкрепа на пациенти със стоми (64%). Въпреки това, обаче, една четвърт от студентите във втори (25%) и две трети от студентите в трети курс (61%) смятат, че не им се предоставят достатъчно часове в обучението, за да се чувстват компетентни в предоставянето на психологическа помощ.

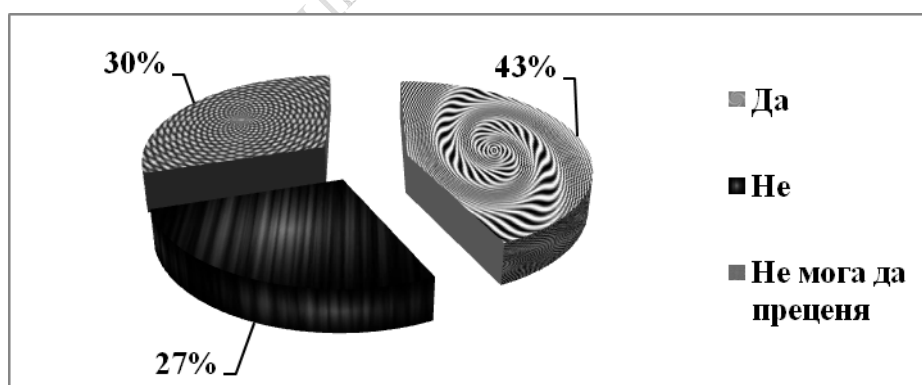
Участието на медицинските сестри в различните форми на продължаващо обучение и обявяването на резултатите от научно-изследователската дейност неминуемо водят до усъвършенстването на сестринските практики, повишаване на качеството на здравните грижи към населението и признание на уникалната роля на сестринската професия (1).

Половината от респондентите във втори (50%) и близо три четвърти от трети (71%) курс смятат, че медицинските сестри, които работят в хирургични отделения, трябва да получават допълнително следдипломно обучение, за да могат да предлагат адекватна психологическа помощ на стомирани болни.

Голяма част от анкетиранияте пациенти (62%) споделят, че се нуждаят от психологическа помощ и подкрепа, за да възприемат новото си състояние, а също толкова (63%) са убедени, че медицинската сестра е способна да им ги осигури.

Задължение на медицинските сестри е да обучат пациента как да се грижи за стомата, как да я поддържа, как да сменя или изпразва торбичката, да му обясни, че няма да изпитва болка при докосване на стомата. Целта на обучението трябва да бъде не само с цел запознаване с обслужването и профилактиране на усложненията, а и да вдъхне на пациентите увереност, че могат да водят нормален живот, да ги предразположат да говорят за своите притеснения и да не се смущават да задават въпроси, да им даде повече информация, с която цели намаляване на стреса.

Близо половината от анкетиранияте студенти се чувстват подготвени да провеждат здравно обучение с пациентите и техните близки (43%). (Фиг. 4)

Фиг. 4. Готовност за провеждане на здравно обучение

Роля на медицинската сестра в психопрофилактиката на стомирани болни е да им помогне да се справят със стреса, който може да доведе до различни психо-соматични проблеми.

Според Селие, Х., (1982г.) стресът може да бъде положителен и отрицателен. Авторът се занимава с реакциите на организма или с т.нар. биологичен стрес. Според

него, факторите, които предизвикват биологичен стрес, са различни - от психическо, физическо или емоционално естество, но организмът реагира еднотипно на тях чрез общия адаптационен синдром. В изследванията си авторът открива три фази в протичането му - фаза на тревога, фаза на резистенция и фаза на изтощение (3). Ролята на медицинската сестра е най-силна във втората фаза и целта ѝ трябва да бъде насочена към подпомагане на пациента да си изгради стратегии за справяне. Приспособителният потенциал и ресурси на личността са въпрос на възпитание, самовъзпитание и социална тренировка. От значение са също така интензивността на стресорното действие и сенсибилизацията в миналия опит на индивида към съответната стресова ситуация, с които медицинската сестра трябва да бъде запозната.

Всеки човек живее в някаква група - семейство, училище, работно място и други. Групата сама по себе си помага на хората да научат повече за себе си, тя е естествената екзистенциална среда на човека (4). Групите за самопомощ включват хора, които имат подобни проблеми и грижи, могат да ги споделят с останалите и да получат полезна обратна връзка. Включват също терапевт, но биха могли да се водят и от специално подготвена медицинска сестра. Пациентите биха могли да бъдат събирани в такива групи, където да споделят своите притеснения и така да получават психологическа помощ. На въпроса "Бихте ли присъствали и участвали в анонимни срещи с други хора (групи за подкрепа на стомирани пациенти), които са в подобно на Вашето състояние, за да обсъждате проблемите, с които се сблъсквате?" малко над една трета (38%) от анкетиранияте пациенти са дали положителен отговор и почти толкова са отговорили с "не" (31%) и "не мога да преценя" (31%).

Изводи и препоръки

1. Почти всички анкетирани студенти са на мнение, че пациентите със стоми се нуждаят от психопрофилактика (85% от втори курс и 100% от трети курс).
2. Подобряване уменията за комуникация с пациентите, определяне на техните потребности и осигуряване на комфортното им пребиваване в болничното отделение, голяма част от анкетиранияте студенти отдават на работата в часовете по клинична практика, включени в обучението (78%).
3. Голяма част от анкетиранияте пациенти споделят необходимостта от психопрофилактика (62%) и почти толкова (63%) са убедени, че медицинската сестра е способна да им я осигури.

Медицинската сестра, със своите умения, е необходимо да подпомага пациента да възприеме възникналото състояние, да го увери, че той ще бъде напълно самостоятелен в своите ежедневни дейности, да му покаже, че сам ще може да се справя и да го обучи. Тя трябва да спечели доверието му, което ще ѝ помогне да бъде добър професионалист в работата си.

Книгопис

1. Гочева, Г., Борисова, С. Пациента – отговорен партньор в сестринската практика, Годишник на Технически университет, Варна, 2009.
2. Етичен кодекс на медицинските сестри, акушерките и асоциираните медицински специалисти по здравни грижи в Р. България.
3. Селие Х. Стрес без дисстрес. Наука и изкуство, София, 1982.
4. Христов, Х. Медицинска психология. Медицина и физкултура, София, 1989.
5. Leddy, S., Papper, J., Conceptual bases of professional nursing, 2nd ed., Philadelphia, 1989.
6. Sharpe, L., D. Patel, St. Clarke. The relationship between body image disturbance and distress in colorectal cancer patients with and without stomas. - In: Journal of Psychosomatic Research 70, 2011, 395–402.